

БАШКАРЫКЧЫ, ЧОГААДЫКЧЫ КҮШ

ПАРТИЙНИ АМЫДЫРАЛ

Билиг бедидер курс

Республикасыз АТА-ынын чылаачыларынын болгаш инженер-техник ажилдакчыларынын бугурулу хуралы чорун турган. Орта чылдык бирги кварталыннын түнелдеринин дугайын чугаалажып, моон сонгааргы сорулгаларын база тодараткан.

Бистин коллектив багай эвес ажилдап турар-дыр. Индыг-даа болза, моон-даа артык бедик көргүзүлгө чедип алырмынч бугу аргалары бар. Чолаачылар бригада аргалы-биле ажилдап, ону коммунистер удуру тургузат. Бо талазы-биле айттыртып партия бюрозунга чугаалажып, шиптирлер болза эки-дир — деп, бир чолаачы савалдаан.

Улааааа, ажил шагынын соонда, АТА начальниги кабинетинге коммунистер чыгып келген. Аааа «Коммунистерни башкарыкчы ролуну дугайында» айттыртып чугаалажып, Иеткедип партия бюрозун секретары Юрий Петрович Стародубцев чыгып, коммунистер болгаш СЭПК кезигинге кандай-дарттарын канчаар ажилдап турарын, хей-ниинин ажилында киржигеин бирден бирээ чокка чугаалаан. Орта бригадалар тургузат, оларын башкаар коммунистерни тускайлап дугайын база көргөн.

Коммунистер Александр Дуккин, Юрий Никифоров, Владимир Виноков, Виктор Ушаков оларын тускайлап, администрация черинин эргезинге бер. Олар чутгае бригадаларнын ажил-херектерин удуру эвес, а мынд ажилдап тураларнын ортузунга кижизинде ажилын чорудар, куруне планынын күсөлдөзүн хонда еске коммунистерин токуйлаарын администрация чери болу билсин. Бисте бар коммунистерин бугу тала-биле ескерге үлгөр-чикер болуп чедип алыр керек. Коммунист кижилер игерде ийи катан бедик болуп ужурут — деп, Иван Григорьевич Подольский савалдаан.

Ол кезеа хуралга болган чугааным борта долузу-биле бижире берге.

Коммунистер бот-боттарын ажил ханымы-биле анализтеп, ажилда бар чептерини ажилы-биле чугаалажып, «АТА-да ажилдап турар коммунист бугу-ле чевеке мурнакчы, ескерге үлгөр-чикер болуп ужурут. Партия кезигинунун бедик алын коммунист кижиги бугурунун мдыктымы-биле сагымын чедип алыр» деп хуралдын шиптиринге бижип алган.

Оон бээр алаан үе эркен. АТА-нын коммунистери бо хуралдын шиптирин амыдыралга боттандырып, партия кезигинунин харысалажып бидер талазы-биле чамдык ажилдарын кылган.

АТА начальниги, коммунист Павел Лаврентьевич Маслов партия хуралын шиптирин бугуар Александр Дуккин, Юрий Никифоров, Владимир Виноков, Виктор Ушаков болгаш ескерин-даа бригадаларга токуйлаан. Бригада бугурун сестен он чедир автомашиналарын тускайлаан. Ичан чылаачыларын дуржулгаларын, машиналарын марказын база өөрине көргөн.

Ам көрүп көртөр: коммунистер хуралдын шиптирин бугуар алган даалажын чедипшипинг күсөлдөп, боттарын мурнакчы ролон амыдыралга боттандырып туралар. Коммунист Виктор Ушаков бо чылдын үш кварталдарыннын планын даалажын тонна талазы-биле 163 хутга, тонна-километр талазы-биле 102 хутга күсөлдөп, социалист чырыштын тилекчин болган. Александр Дуккин, Юрий Никифоров оларын бригадаларын ам көр болза көргүзүлгө база өөрчүтүч. Оларын удуру тургу чылаачылар бугу көргүзүлгө талазы-биле алган күсөлдөзүн мракта ажил күсөлдөп алган.

Республикасыз АТА-ынын чылаачылары болгаш инженер-техник ажилдакчылары беш чылдын бирги чылдыннын планын декабрынын 25-те күсөлдөп дугайында социалист ху-дугаа алган, ону чөбөрчү хонук бурганар — декабрь 5-те бургану-биле күсөлдөп алган. Бир эвес бо чедипшипин ханымы-биле анализтеп көр болза коммунистерин салымчыларын улуз. «Коммунист — кезаа мурнуку олурурга турар ужурут!» деп долузу-биле ажилдап келгенин кайгамчык салдарын эскерип каар бис.

Партия бюрозун секретары эш Стародубцев-биле кады кол инженерин кабинетинде олур бис. Тос

шак ам-даа четпеш. Соогу аажок. Иччала-даа гаражтан машиналар шуужуп унуу-ле тур.

Бис партия организациязынын сөөлү хуралында коммунистерин саналын бугуар. «Кышкы үеде машиналарын узуу-соксаал чок ажилдаарын хандырынган партия кезигинунер кол ролду ойноп, машиналарын септөөр, ортуке үлдүр талазы-биле эң харысалажып учас-токтарга турар ужурут» деп док-кусөлдөзүн партия бюрозунун чокка-чаа болуп эркен хуралында база чугаалажып, бо хүнерде канчаар

Партиорганизацияларнын ажил-дуржулгаларын

ажылдап турарымын анализтеди-рин. Бисте бар 186 автомашиналар-нын 140 херези унуу-ле рейске унуу турар. А моон мурунда чыл-дартга ол сан дык чегенит турган. Бистин базаныска үлдөйлөй ап көр болза, багай эвес көргүзүч — деп, Юрий Петрович чугаалап ор.

Ол аразында инженер кабинетинге бир эш кирип келген:

— Кидис херек-тир. Бегун база бир машинаны ортуке ундуруп бо-лур. Кабинаны чылгалаар кидис херек — деп, ол чугаалады. Парторг боду тараж эргелекчизинде ажилдап турар болгаш айттыртып доран-на шиптирлей каалкан. Ол үнүп чоруй барганда, эш Стародубцев чугааным уламчылаан:

— Амгы үеде эң харысалажып чедир партияга даала бугуар ажилдап турар коммунистерин бир-рөөн ол. Ол болза токар комму-нистер Василий Муровцев-дир ийин. Эң-не хей салымч машина ортуке унуу, улуз ажил-агыйынга ажил-чыл чук сөөртүч даш амыр-даш билбес кижиги бор. Эртен даш-тан хунд машина септеп, еске оолдарын ескертеп алган, ажилдап хуудеин. Ичангаш кижилер-биле ажилдап турар, чурттаары магалык. Ол-даа бугу-ле коммунист кижиги.

Партия кезигинунеринден бугу-рутуге багай кижиги, планын даала-галарын күсөлдөп баар аштер бар ирги бе? — деп айттыртып ол мын-чаар харысалаан:

— Бодуну бугуруу-биле ай са-нымын планын ажил күсөлдөп турар коммунистер бисте чок. Чамдык таарылгалар оларын бедик бугу-ручлуг ажилдарында таарымча-

лыг байдалды тургуспайн баар. Оон ужурунда ийи-чангыс кижилер планын күсөлдөп барып болур. Бистин машиналарынмыс эрги, септе-ле базаны база кошкак. Чутгае 12 машиналарын хары утга тургузуп алган септөөр аргалыг болбай бис.

Партия организациязынын үдөдун-да, турар коммунистер шипту даала-галыг. Эң ылангыя агитаторлар Ни-колай Астафьев, Мария Лопарева, Василий Муровцев олар боттарыннын даалагалыг ажилын эки күсөлдөп, харылап турар улаачыларынга доктаамал барып, партиянын сөөн чонга чедир талазы-биле үр-түг-нелдиг ажилдап турар. Партия ор-ганизациязынын даалагалыг бугуар улусчу контролга дугаалап бөлүктүн ажилын харылап турар Иван По-дольскийн дугайын хонук чугаалап болур. Ол ажилда бар чеп-терин илердир, оларын баш ууру болдурбас талазы-биле улуз ажилды чоруткан.

Анык коммунистерден чолаачы Владимир Ковалев партияга даала-жын харысалажып көрүп туралар-нын бирөөн. Ол комсомол органи-зациязынын секретары болгаш анык-тар ортузунга кижизинде ажилын чорудар, оларын бугурулуге мур-накчы ролон бедилер талазы-биле боттот ажилдап кылган.

— Мээң ажилым партия бюро-зу улуз дузанын чедир турар. Ком-сомол организациязынын ажилын дугайында айттыртып бюрога чуга-алажып, дык хей ажилгыч сум-ни калып савалдаан. Партия органи-зациязынын дузаны-биле, оон хүн-бүрү удурутузунга даанып алган, сөөн ажилдарын кылмын планын турар бис — деп, Виктор Ковалев чугаалап.

Коммунистерин харысалажып бедилер, оларын ролонун дугайын да айттыртып партия бюроз док-таамал кичөөтөйге ап турарын кол-лективте партиянын база кур-неин сагылта-чуртун ажилдар чор-руктуу болуп аэвөзөп, сөөлү үеде шуут чок болуп турарын демгелер ужурут.

— Мурунда кайы-хамаан чок арагалар, ажилга харысала чок чорук коммунистерин талазында бешин турганын чачыт эвес. Чижээ, Николай Скопин арага-дарт-га хандып, СЭПК Уставында көрүл-гөн хуудаларын күсөлдөп турган. Ону чотур үезинде шын ортуке кирир талазы-биле боттот кемчегин ап, сагылта-чуртун үндөзүн-биле

ажиктерин шынгым негиз бис. Оон бээр алаан үе эркен. Эш Скопин ам өш-өөрүнүн саналынан чотур түнелдиг ундурп, сагылта-чуртун ажиктен.

Партия организациязынын моон сөөлүгү планын база солун. Бо айнын төнчүзүнде коммунистерин канчаар ажилдаарыннын болгаш со-циалист хуудаларын канчаар күс-төкчөдөп дугайын ийи хуралга чугаалажып, беш чылдын ийи чы-лаанда сорулгаларын тодарат. Оон соонда «Коммунист бугурулуге бол-гаш бажынында», «Анык салгачы-ларын кижизинде — бистин ийи херекчиси», «Мурнакчыларын дур-жулгаларын — бугу коллективин бугу ужурут» деп темалыг хуралдарын эрттирип, аааа коллективтин бугу кезигинунер чалар.

Коммунистер Александр Дуккин, Юрий Никифоров, Виктор Ушаков оларын удурутканы коммунист күш-ажыл бригадаларыннын дуржу-галарын партиянын ажил хуралында чугаалажып көрүп база планнаан.

Бистин бо хүнерде кол кичөөтөгү Совет эрге-чачырамын 50 чыл оюн. В. И. Ленинни төрт-түнгөнд бээр 100 чыл бөлөккөй төлөткөп белектер-биле улузурчө уланган. Бо алдарын байырлап улузурт беш чылдын баштайгы ийи чылдын бугурулуге планын Ок-тябрынын 50 чыл оюнда күсөлдөп, оон соонда чыл төнчүзүнде чедир 10 муң тонна чукту сөөртү даш он-даа еске хуудалгелерин алган бис. Бо сорулганы күсөлдөп чылаачылар болгаш еске-даа ажилдакчылар ор-тузунга кижизинде ажилын экан-дигер, хей-ниини организациязынын ролон бедилерин негээр. Ич-чангаш бистин коммунистеринс боттарыннын башкарыкчы, кижизин-дикчи, чогаадыкчы күш болур ролон ам-даа бедилер — деп, партия органи-зациязынын секретары эш Стародуб-цев идегидин-биле чугаалап турар.

А. ЧАРАШ-ООЛ.

Республиканын колхозтарында болгаш совхозтарында ветерина-рий ажилдакчылары 21 кижиги Кы-зылдын Медео ажил-агый техни-кумунга билиг бедидер курсу эрттирген. Курстун өөсөдигиз 40 хонук үргүлчүлзүн. Республи-канын бугу районнарында кур-ска келгилз кижилерин аразын-да ветеринария албанында хой чылдарда ажилдап келген, улуз пратитиктиг кижилер бар. Чижээ, Эркин райондан келген С. Сырт, Бай-Тайга райондан Х. Кеңилик, Наз-Хемден В. Рогов, Тонудан Г. Нулакова олар 24—30 чылдар иштинде ажилдаанар.

Нурстун кижизинчери Бик-Хем районда «Кызыл таразын» колхозтун Туран сүт-барзан фер-мазынга, «Нак-Тей» совхозтун куш болгаш сүт-барзан ферма-ларынга ажилдап келген, ол мурнакчы ажил-агыйларын ажи-лын дуржулгалары-биле таныш-кан.

С. ШОЙДАН.

Мергежилни бедидип турар

«Межегей», «Тилекей» сов-хозтарын техника септелгизинде ажилдап турар механизаторлары некез, боттарыннын хостуг үезин-де мергежил бедидерин бөлгүм-неринде өөрөп туралар. Чи-жээ, «Тилекей» совхозта II кластын тракторист мергежилди чедип алырнын бөлгүмүндө 86,1 кластында 30 кижиги өөрөп тур-лар.

«Межегей» совхозта 38 трак-торист-машинист III кластын мергежилни чедип алыр даш өөр-өп турар. Оон-биле нады мында тракторист, комбайнерлер бе-леткээринин үш ай курузунда 38 кижиги хара туттуган. Районну еске ажил-агыйлары үстүнде сов-хозтарыннын секретары эшери ку-зенич.

И. ОЛДЫРЕВ.

ЭРЕС СОРУК—ЭЛБЕКШИЛЧЕ ОРУК

Колхоз даргазынга сөстөн берээл

Белор ажил-агый чылы — төөгүлүт байырлаалын чыл. Бугу совет улус, оон-биле кады келгелгенин деп-шигелгич чон Совет эрге-чачырамын 50 чыл оюн база В. И. Ленин-нин төртүнгөнд бээр 100 чыл оюн улуз байырлап кылдыр демгел-дээр.

СЭПК-нин март Пленумунун (1965 ч.) болгаш партиянын XIII съездинин шиптирлеринге бедик, эрес сорук кирген бистин колхозтун ажил-ишчилери кайгамчыктыг бо-лушкундарын чылдыга ажил-агый болгаш культура тургузушкунуна айттыртып чедипшипинг шипти-рилзэн турары-биле «ажуражыр даш чад-чаа сорулгаларын программич чутул кылдыр боттарыннын мурнуга тургускан.

Беш чылдын баштайгы чымында бистин ажил-агыйымын чедипшип-иннеон ажил-ишчилерин чад бедик-терге өшү көлүрүп, чад сорулгаларын алырчыне улам-на сорук кирип ту-рар. Беш чылдын баштайгы чымы колхозтун экономикамы улам ийи-быхтарын, оон бугурулузунин улам ийи сайырап хөгжүүнүн, колхозчуларын материалдыг чыгай байдалын база культурут денге-линин бедидирин чымы болган.

Чер ажилы мал ажилын хөгжүд-еринин үндөзүн хонук хам билген тараа-биле, механизаторлар чык-тырлыгы болгаш күсүк дүжүт ажалдаарын өй-шаанда эрттирген. Бугу таргалымы 2100 гектарга, оон иштинде тараа культуруларын 700 гектарга чоруткан. Тараа культура-ларын гектардан ортук дүжүт 12,5 центнер, кол азын-чыл культу-разы — кызыл-тастын — 13, мал чечи сузанын — 14 центнер болган. Та-

раажылар болгаш механизаторлар кызыл-тастын 637 тонна, арбайнын 76 тонна, сузанын 413 тонна ийи дүжүтүл алган. Ам 70 тонна кы-зыл-тасты, 300 тонна сузанын үе-лини кылдыр уулар. Дартук кварталда тракторлар септелгизинин планын ажил күсөлдөп.

Малчынар база-ла чедипшипинг ажилдаан. Оон азын-биле күнүне-ге сазар ээтин чымын 111 хуу, дүжү-тү — 112 хуу күсөлтөгөн. Мур-накчы малчынар малдын баш са-нын өстүрүнгө, оон продуктудуун бедидиринге шиптирлөп шиптирлө-п күш болганар. Чижээ, Чигитки Кыргыз 100 төрүт хойлан 98 хура-ганын камгалап ап, хой бугурун-ни 2,4 кг дүжүт кыжымын хан-дыган. Аааа 10 хураганын немелде төлөвир кылдыр тывыскай. Кыргыз Тере-Биши, Иааа Дотумаа, Серб Мер олар 3—10 хураганын немелде төлөвирге алганар. Хойжулар Кыргыз Адыаа, Серен Эрес-оол, Те-рөө Иааа, Моголааа Дембаа, Сергей Мижит, Сол Чыргал, Нурат Сенди олар дүжүт бугурун көвүткөвир даш немелде акша төлөвирин алган-ар.

Эркен кыжын малды менди чыл азырарында механизаторлар база эрестиг ажилдаанар. Трактористе Оюн Байыр-оол, Лапка Найындай олар далбылаашканын, мал чечи дажылаарын эр эрес чоруткан, кижиги бугуру 1—1 баш инек-биле шаниатканар. Ол ишкан механизаторлар Кан-Хөө Ноозун, Чукелкин Дагыт, Багытгаа Седил, Доймуаа Адын-оол, Сагын Көмбү, Кугааа Базаа 1—1 баш хойларын шанвал төлөвир кылдыр алганар.

Колхоз бугурулузунин бо чылгы чедипшипинг үндөзүлзүн, мал болгаш чер ажилыннын талазы-биле бедиктен хуудалгелерин колхозчулар алганар. Бистин кол экономикамы мал ажилында үндөйлөп тургустун-ган. Ичангаш малын баш санын өстүрүнгө, оон продуктудуун бедидиринге уланган. Ийиштыг бола малдын бажы 1380, инектерин 485 чедер, ам бисте 1214 ийиш-тыг бола мал бар. Хой мал бисте ам 18 муң ажил турар, ону келир ажил-агый чылдыга 23 муң баш, а кыс хойларын 11 муң чедирер. Ол ышкан чымы малдын, төвөнни өзү-дөзү база көрүнгөн.

Малдын баш санын өстүрүнгө аэоветеринарлыг хемчегелерин ажан-дирин, малды тапым боозаларын ажилдап бис. Ичангаш 100 баш төрүт малга оналгыр 80 бизанын, 80 кулууну, 85 хураганын камгалап алган. Малдын баш санын ажил-агыйга хей-биле арттырып алыр со-рулга-биле күрүнгө сазар малдын донг дензигин өрүдөрин көлүт-гөй. Ичангаш инек, чылгы малды 250—250 кг, хойну 45 кг дүжүт дензигин турда сазарын малчынар хуудалган. Келир чылды сутту 100, ээтин 280, дүжүт 49 тоннамын саз-ры планнаттыган. Күрүнгө сазар продуктуларын август айнын бирги чартында күсөлдөп бистин хуудэ-гевисте көрдүгөн.

Чер ажилында хуудэгевисте шип-ти тарыла шөлүн 2311 га чедире-п көрдүгөн. Тарыла шөлү 200 ажил гага калбар, иччала-даа бис тараа болгаш мал чечи культура-ларын дүжүткүр болурун күсөлдө-п бис ийи чымылазын амгы ден-

неден азын өрүдөдип сорулгалыг бис. Келир чылда кызыл-тасты 350, арбайны 100, сузаны 250, карто-фельн 10, ногааны 1 гектарынын та-рымы планнаттыган. Оон ийи мал чечи культураларын тарыла-зын 1600 гектар, оон иштинде ку-курузын 250, чангыс чылдын сип-теринин 1250, хей чылдын сип-теринин 100 га болуу. Ичангаш бистин тараа болгаш мал чечини талазы-биле херегалымы оон-биле хандытырар.

Бистин ап турар хуудэгевисте колхозчуларын амыдырал-чурта-галын, культуразын бедидиринге у-ланган хемчегер база бар. Малчын колхозчуларга 16 чурталга бөл-гүнүн турар. № 4 койжу бригаданын төвүнге кызыл булууну, чунар ба-жынын турар болгаш дерин. Колхоз төвүнүн Найрал куудуучуун но-ганчылдыр, бажынынын керимдер, Оон-биле кады 10 орунугу интерна-тын, 10 орунугу эмелте саз-бырынын туудун доозар болгаш ажалгалга кирир. Колхоз төвүн-де спорт шөлүн бүрүн дерин, аааа но-ган театрын турар.

Колхозчу чонун өзүп оор кул-турат негелгизин өөрөп көрөт, суурга амыдырал хандырылга ком-байнын салбырын ажилдарын көр-гөн бис. Ол бугурулуге чери ула-вас ажалгалга кирер.

Оон-биле кады бугурулуге тууду-лар база калбар, 150 баш бизаз кирер кажааны, 3200 баш хой ки-рер, 6800 баш хураган турар кажа-ларын тууду, ажалгалга кирир.

Бир чутгаа тууду болза, төп тараа шадын шынгымды кылдып, алаан пе-ментилеп турган туудар база 60 тонна ишкир хемчегелдиг шыгыз черин тууду алыр болур.

Туду дүргөн чорудары-биле туд-материалдарын бугурулузунин организатор. Ичангаш 30 тонна чутгайын ертөдип болгаш 25 муң салым тууду болуу кылдыр.

Устүнде кемчегелер боттарын-ын колхозтун экономикамын улам быжылдап болгаш колхозчу чонун культурут денгизин бедилер арга-ны бээр. Бистин алган хуудэгевисте бот-талган турар ужурут-да. Айттыр-ган хемчегелеринин күсөлдөп колхозтун экономикамын келдөрө. Ол болза бистин алдарыг байыр-лаа белезине болур.

Алган хуудэгевистинин күс-сөлдөзүн бугу ажил-ишчилерин мобилизастары колхозта партия ор-ганизациязында, колхоз баштаар че-ринге, кезе Советке, комсомол ор-ганизациязында оналгып турар. Кол-хозтун түс-түс бугурулузунин ба-за ажил-ишчилерин аразында со-циалист чырытын улам-на калбары-кан, ону боттот чуту болдур бис.

М. ШОЙЖУН.

Эркин районда «Коммунизмче орук» колхозтун даргазы.

Чайын шанаан, кыжын терген белекче — деп улузтун үлгөргө чуга-ан бар. Шынал-на амыдырал ханды-рылажып, адырларынга хамаар-жын турар черлерин септелгизинге чылгы үеде кичөөтөй салбас болза, чотун-на үстүндө үлгөргө домактыг кол мейдери болтамы ол. Ам кыш дүшкөн, соок эгелзенин кымы-даа балдыгыр. Оон-биле чегерелештир амыдырал хандырылажып чам-дык черлеринде берге байдал тур-густунганынга хонудан чачалар редакцияга хонуп турар. Ам авторлар чад сөстөн берээл. Бугу районну Халдгайтын суурга бижикчи М. Та-вонун чачаам бо.

— Мээң бажымын ырак кижиги болбай мен. Бир километр алыг че-ре соонга сүт нөдүрүп алган кы-лаштарга, назын улады берген кижиге калык-ла-дыр.

— Мен мырдай суур бажында кижиги мен. Кудууус докуп калган. Бо чоктоа суу домнаан чангыс-ла кудук бо — даш ышкан чуталарын кудук чамында чымылан улусу-дугаа болза-ла динчан болур. Хан-дагытын суурну турттакчы чонуу ийи-ле кудуктан сугаар. Оларын суу негелзипте согулуп, оу кызыл апаар.

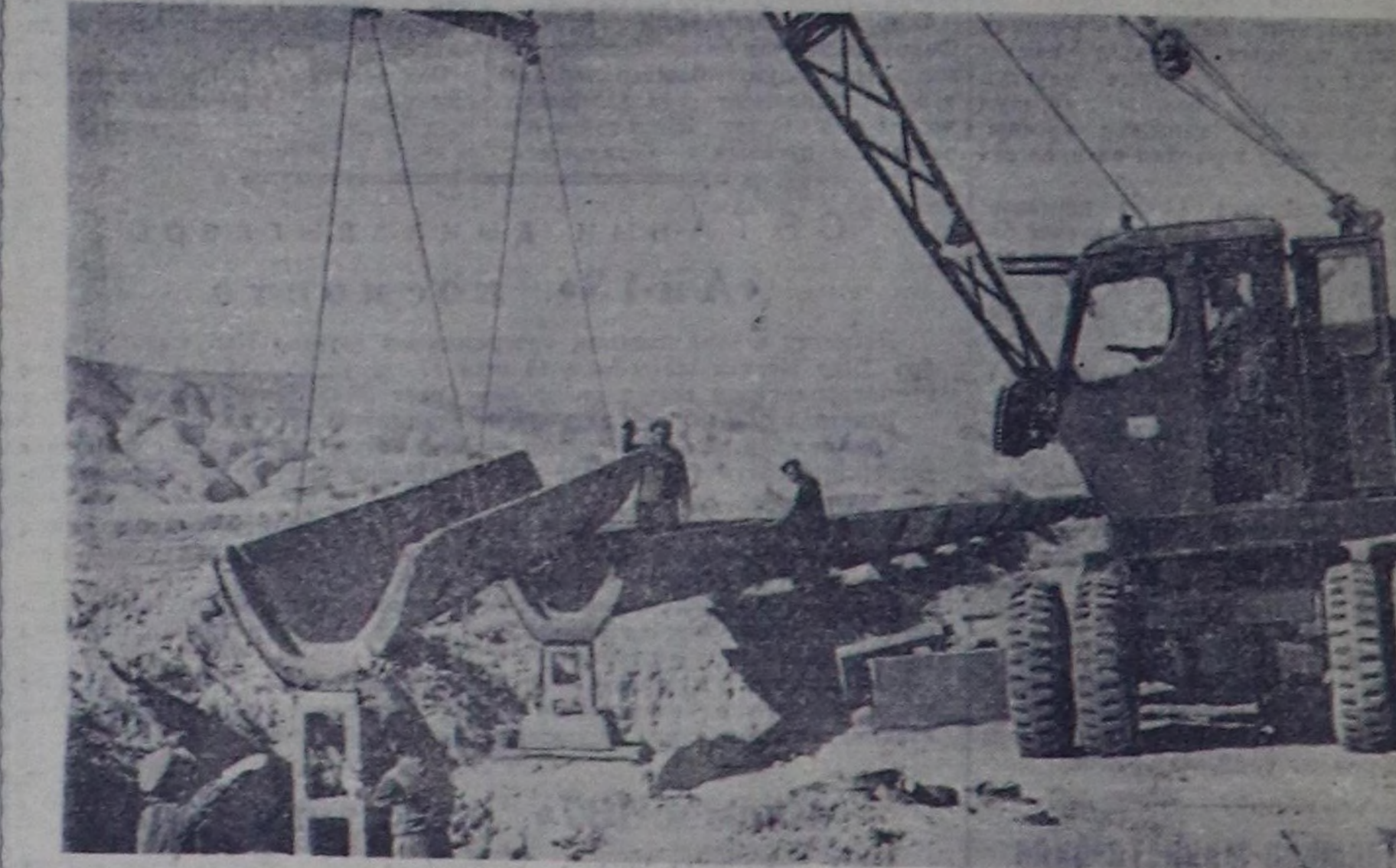
Коммунал ажил-агый конторазы суурга беш кудук казып каан. Оларын ужуру септелгизин бо чы-лаан чоруткан. Иччала-даа үш ку-дук сүт устүмүс кылдыр докуп калган. Оларын ашпаа, ажалгал-га киреринге тускай ашпа-хөргөч сметада нөрдүмзүн турар. Ичан-гаш конторазын начальниги эш Адыган докуп калган кудуктарын чотугада чуртакчалардан акша

чутгап, уластан докелдеш, ашпа-дыр деп савал кириген. Ол савалды дөткөп кижилер көчүт эвөп бол-ган. Бар эвес кудуктарын ажилдап турар кижилер чотур өй-шаанда домекзин тургаш ашпаа ап, уру-тчу чылгалап турган болза байдал амгы деп турбас турган. Чутга ком-мунал ажил-агый конторазын хер-рээ-дир, ол ашпап кетер ашпаа — даш чарбытын олтурга, байдал улам доройтамы ол. Иччала-даа маааа коммунал ажил-агый конторазын база бугурулдулар апаар. Суурга кудуктарын саны эвөп. Бар кудуктар домнаан даш баш ууру бол-дунар хемчегин ап, чотуру үезинде докелдир чылгы каваларын ту-дун кыс болза мындай байдалга та-варыпна турар.

Ол-на кудуктарын ажалдаа хай-гаараларын дугайында бижикчилер М. Маргыс-оол, Т. Олар-оол олар мынчаар бижиз. Чайгы үеде куду-ларын доу септелгизин чоруттайн турарында оларын суу чылды-ла докуп, чамдыктарын суу хары-лаа калды каары чачыл болган. Кудуктарын арым-тевер байдалы-ны савгалдаа куду. Аскын дугаар халыктары үрелик, ийи ажалга-дын хуунары чок. Кижиги бугуру боттарын хуудары-биле сугал турарында оларын суу хирленип турар. Бо талазы-биле район эм-пелгизин саянтар байдалды хары-лап турар станция боттот хемчегер алабын келген.

Хандгайтын нөдө Совет, район-гуч коммунал ажил-агый конторазы кудуктарын долу-була ажал-галга кирир дугайында дарыг хем-чөв алыр чутула.

КУР ЧЕРЛЕРНИ ШИНГЭЭДИП АЛЫРЫ УЛАМЧЫЛАП ТУРАТ

ТАДЖИК ССР. Гераутикс шаттарында муң гектар амыг кур черни шингээдип алган, а еске кур черлерни шингээдип алыр бизз уламчылап турар. Ам ында «Таджингидротудуноу» № 11 тууду-монтаж эргелели-ни механизастынган 10 отрядтары ажилдап турар. Олар суггарылга бугаларын, коллекторларын кылып, плантацияларын планнажынын чорудуп турар.

ЧУРУНТА: демир-бетондан кылган 6 метр хемчээл-диг ношпаларын тургузуп турары.

В. СТЕЧЕНЦЕВИЧ фотоу.

ССТА-нын фотохроникамы.

Ч У Т К У Л

Александр Сандык автосептеге заводуну шуткулга чегинде мурнакчы ажилдакчыларын бирээп. Куш-ажылга чуктудуг, эш-өөрүнө үлгөргөн коммунист партбюроунун ажилында база-ла иденкейлиг кирип турар. Коммунистерин бугурулуге киржигеинин дугайын ийи партбюро секретары, бугурулуге начальниги Виталий Михайлович Станескейден соугураар болуудаа, бир-ле дугаарында коммунист Александр Сандык-биле чугаалажып күсөлдөп бис сөмөзөөр.

— Анаа-ла бодун ажилчын кижиги, ак сетка-диг коммунист, иччала-даа еске өөрүндө ооң ылгалчак бир шынары бар: оо дээрге хей-ни-тинин, ылангыя заводтун ийи ажил-херо даш сеткалы оожургал билбес, кытылган ро-вазын, бир-ле чүвени сөмөзөө, арга-сүмө ди-дизн чорур кижиги — деп ол чугаалаан, ажил-дап турары шуткулга чегини технологияларын чартып талазы-биле эш Сандыкта көчүт со-зун савал бар, барып соугурап

Устунде алаанчылыг ажыттыг казымалдарыны баалаанга хей чаа-чаа бутурдыг черлерин ажым болур аргалар барын керхувус. А ол тууглар хей аным тууг материалдарын негизги билингир. Оларын кааштаан сөөгүг туу-байл, тываал бар болбустуга байлаал ажылга болур. Чугле сөөгүг тус чыларын туугууда бисте 20 черге аным-буру тууг материалдарыны курулушларыгын пичилчел тыпкал. Ычанга ол хей маргаларыг туугуугу. кышша чывар тускай материалды, портланд-цементини бол-гаш бажыны кааштап-шеверлер материалдар-

ны кылмып ап болгур.

Саян-Шушеске ГЭС--ти туугада Енисейинга Улуг умарын суг дуй алы бээр. Ынчангам демир-оруктуг районнар-биле Тыванын аразынга суг харылаалды алыттынар. Оог ачызында Тывага улутпурвун хай энергия хереглээр алырларын сайырадырынын аргазы тытпыр.

Кыска геолог-экономиктин долтулалга бистин анык республикавыстын казым байлыктар баазанын ачылдыгы болур бугурутелирин шуптуун аазар берге. Чугу дээрге Тыванын геологтут картам ам-аза долтуу-биле тургузума-ла. Республикавын минерал-чиг-эт баазанын тодарлыгы-биле солту болташ улт ачылды бистин геологтарымын чорудун туратар. Шинча-зон байлык ачылгачылар бистин бугуручуг куш-теристе саймаларында болгаш коммунизминин материал-техниктин баазанын тургузарында улт илгини баери бивдингер.

П. РОЛДУГИ,
Тыванын комплексинин геология
аспазынчыларынын улт геолог.

An aerial photograph showing a wide river with a large dam structure in the foreground. A bridge spans the river, and a large crowd of people is gathered on the bridge and the riverbanks. The water appears turbulent, possibly due to the dam's release. The surrounding landscape is hilly and forested.

улуу дээн 90 муң киловатт күчүлүг гидроэлектростанциянын техникагыт дотикмечей-беле. Нагалда турбинаны өтпөн турар. Бирги база ийиги аргыг четкиде шалда-ла узан кыргыч болган олар ГЭС ирмичи посто-тамы, конбидымыта, электроэнергияны алдымы чайымыта чедир ГЭС-тин узугу бирүн доо

Петровтуң фотогу. СЭТА-ынд фотохрониказы.

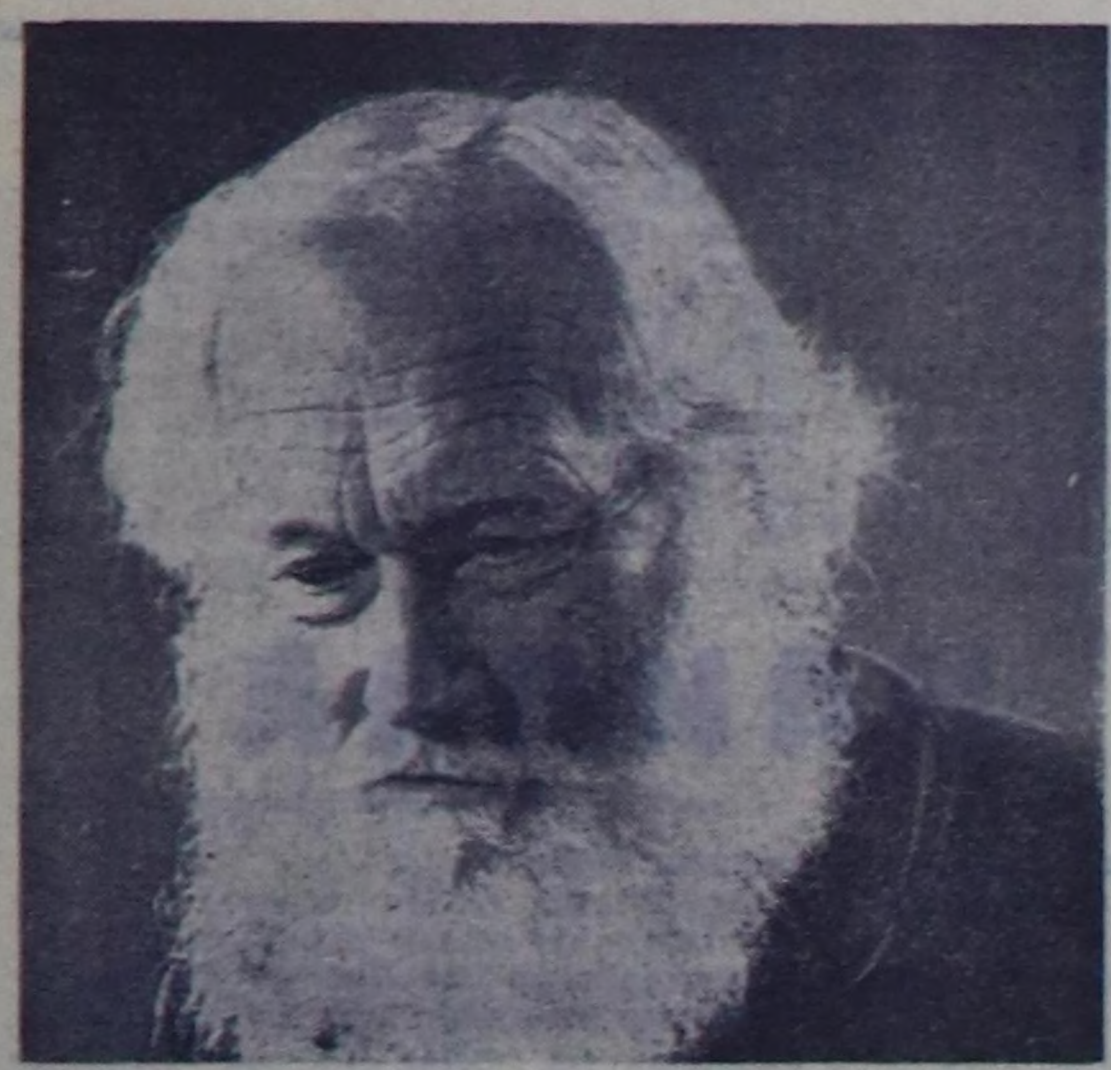
**Демократияга жана
Болуушкуннар**

штерниң дугуржулгасы

Демократияны оң куштар болуушкуннар Федерацияның болуушкуннар оң куштар болуушкуннар

[illegible]

Болудун шериглерин Мурууу
Вьетамче чордурлар дораяк со-
садрыны, агресче дайыны со-
садрыны, Мурууу Вьетамды бо-
лудун шериглерин, шериг чешкен
болган чалчаларын шериглерин
ундурин болган Вьетам талаа-
лды 1954 чылдагы Кепеа дутур-
жугагы чыгышы-баш сагым-
ны Каттисыны Штаттарды хары-
зааны албан чери векте.

СССР-нің Эртемгер академиясының Коми салбырында геология минералогия эртемдеринин кандидаты Леонид Александрович Братец үйен аягы чылар аймакта турар. Ам ол Коми салбырынын эртемгерге болгон сүт аймак-аймак кылдырып удурун, Печора-Вычегода кемеринин суун Каспий кызымынче аксым кырыны-биле холбаалыг солун тема-биле аймакта турар. Леонид Александрович элден намыслай берген-даа бол-за, кезеде сергелге болгон могаж чок. Анык эртемден аймактыклар-ның ортузунда ол ат-алдарыг болгон оларны кижиздеринге хой күжүн удурун келген.

ЧУРУКТА: Л. А. БРАТЦЕВ.
Г. Мазурин фотоу. СЭТА-нын фотохрониказы.

ХООЧУН ЭМЧИЛЕРНИН БИРЭЭЗИ

ЧААГАЙ СЕТКИЛДИГ КИЖИЛЕР

Бо эртен бажык ишти биегале чаны-биле база-ла эртежиң тура халышкан: оглу от салып, уруу бажык ишти эдип, нези чөм кылып, шүптү дүрөп-ле турган. Ачазы хой-ниини хулаалте-рин кууседип, район үнө берген болган. Хүн мыңаар эгелен. Не-зи оглу ажалың, уруун—школа-же үлөп чорутушкан, шалалеп, эмпенип турар болза-даа, ажал-ын барып тегерип көөр дээш, шалаштыг белеткенге—булундан чарылбас сумказынга кады кы-раан херекселдери—үлүс шпик-тер кулактаймын, тонометрия, эм сымкыртыр херекселдерин хааржакчыгажын суккулап ал-гаш, ам чүве утпалым бе, адыр, деп база катап хынаатынмын, бажыңдында кара чааскан артык турган.

Радиола.—Долгар Шагирова.—дээш дег үн дыңалган. Ту-ра дүшкөш, дыңаалат турарга, бодунун эш-өөр эңгелге ажал-дакчыларын чааактын орден, ме-далдары-биле шаңнаан, оларны чыскаап адап турар мындыг. «Кандыг кончуг солун чүве боор, оларга ыччап байыр чедирер чү-»

не-дир, оларнын аразында маан атаймын база бар болган-дыр-ла, кайы черин кижизин ирги, солун-нун аа!» деп, эчти ажалыңча да-лажып бар чораш.

Ол аразында, телефон-даа кы-гырт дээш, «Удас партия хураал болур чүве болтай, ол-да боор» дыңашкан, эчти тузаны тузун ал-гаш:

— Чаа, Долгар дыңаап түр мен? — дээш.

— Экин! Чааактын дээш ха-мызын-биле шаңнатканынарга илт байыр чедирип түр бис! — дээш чутта дыңалып келген.

— Бо кысче долтап турарыңар а? Кандыг, кандыг дилер сизер? Шаңнап деп черер? — дилгизип, эчти бо-даа салчап турар кижизин боор дээш, ону чаптап-даа, бирде эччоксунуп-даа, чаа-ла каттыр-гылаан.

— Кай, бөгүнүн солунун ном-чүзүңүңер ол боор бе? — деп, үн база дыңалып келген.

Кызылдын №1 поликлиника-зынын эртелекчини Доржу Ле-ононович Куулар бодунун хоочун ажалдакчымынга бир дугаарында байыр чедирип турганы ол чүве-дир. Ол-да минутага кыска ол хуңун солунун тузуп алап, бо салып келген.

— Байыр чедирип түр мен, Долгар угбай! Кончуг-ла аас-ке-жиктиг кижизин сизер! — дил-гизип, ону холун чаа-ла алышпал алган, сизгээр турган.

— Чүү? Чүү болду! — деп, үт-бө амынга чедир ангаарышпал турган.

— Чааактын дээш хамаары-биле, барып-барып, Ленин орде-нин-биле, бо, бо номчуп көрүңер даа! —

Эчти иштине халалындыр, түрө дүгөдөп, сумказында ка-раанын шилин үштүп келип ал-гаш, ам-на арай оожурган номчуг берген.

«Ленин ордени-биле» — Долгар Шагирова Енакты—компле-ксил геология акспелдициянын автобускеге баалазынмын фель-дер салбырын эртелекчини дээш, ону май 15 кижини чаа-актын өскө-ла орденнери-биле бо-лаш мезгилдери-биле шаңнаан болган.

Бир-бир сактырга, шынап-ла, бо улазы берген, бо бодуну бо-лай чаагай сеткилдиг, сактыг хо-лоңгун ажал-ынчир херектен, оор-туп келген ажал-ынчир орту, оон бо Красноармейска куучу-тузга бажыны, ылаа өг-бүлөсү кырга-даа эскет чок шынап бо-луп чораш! Чок шыныг эвес, «Маалым бо чанымыста» дилер болтай. Ону Төзөн чүртү, чону,

партия, чааа бедин-биле үнелеп келген бо-тур.

Шаңнатканга байыр чедирген телеграммалар, ажал чалалар, телефон долгашканынары шү-жүп кээп-ле эгелен. Долгар Ша-гирова база-ла улуг шаңнал ал-ган эш-өөрүнө байыр чедирип, чааалар чорутуп турган. Ол-да дүрөп олурда, кемерден ажал соккан соонда, республика эмне-генин эртелекчини, кол эчти Николай Васильевич Спых биле ону оралактын эчти Александр Киралловна Гончаренко коллек-тивтин мурунунда байыр чедире-нинин чааалын түстүп чедип кел-генер. Ол чааала бажыны мын-дыг: «Чулугул Долгар Шагирова Енак!» Чааактын дээш шаңналы-биле шаңнатканына дээш республика эмнелетинин коллектив сизерге түрөткөн ха-мызында илт байыр чедирип тур! Улус чоңун кызык камгала-зы дээш моон сонгар-лаа улуг-улуг чедиркиндерит ажалдаа-рынары, аас-кежиктиг болуру-нары күзгүлөң!»

— Кандыкым ам кандыг-дыр, Долгар Шагирова? — дилжип, өөрү эмпенер оон чуртталгазын, калын сонугурап айтырганар.

— Чедирдим, ам-даа ажалда-мынча черде ажалбас хире-дир мен — деп каап, Долгар Ша-гирова ажалыннын көрүскөш, баштаканын аарак — бо ажал-бар-ла болтай — дээш, база-ла хо-ло кымыр каттыргылаан.

— Чок, чок, Долгар Ша-гирова, ол сактыг шүтүтүмдас кылдыр үе эмпенер черек. Каяк эмпенер алгаш, ажалдаар сиз-дер-деп, эчти эштерип суме-дэн, Мыңа-даа-ла ол черде дорт чаныг кижизин болган, ам улус пенсизилер чыгаан-даа болза, ол ажалындын бичип-даа үзүтөдир хөңгү чок:

— Шынааже ажалдаар аяк, моонор. Бичип-даа ажал чок олтура алгаш мен ийин, шынап — деп, чутулап олтурган.

Долгар Шагирова — Ты-ра-нын эл баштайгы хоочун эмнеге ажалдакчыларын бирээш. Ол ам 35 ажал чыдарын тургузун-ла улусун кызык камгаларын шүтүмүн ажалдап, хой-ниини-нин ажал-бүрү ажалдарына илдептеп кижизин чорутур.

— Эчти дээрге эң-не бууныг ат дилжир болтай. Силер канчал черде эчти алгашар сизер, чуту-лап көрүңер! — деп, улуг, биче улус оон алтырар.

Ол бодунун дугайында чүве чуталаарына тура чок кижиз. Мыңа-даа-ла биче сеткилдиг-биле мынча деп каар:

— Чүтү чуталаар боор ам. Улус ышкыш база-ла өөренип, шыдаар шаам-биле ажалдап чо-рутуп кижизин мен. Ажалга көр-бөткөннүн көрүп-даа, бергелерге тааржып-даа чордум. Эртем-би-дир чедип алыр дээш чүтү көр-бөт дээр! Шаанда бистерини ажа-ныг, еске бүтү төжүлөр дег, шаанда-тоо шыныг чадыр өгө-туртпал, айлап-бестеп, анып-ба-лыктап, орус, тыва байларга хал-е-чтүп чораш. Мен база-ла би-чиниле улусун чүвени кылып берип чордум. 1930 чылда чога-тынган тыва бижик анык өскөн-ин, оон иштине мен база-ла ар-тем-бичини чедип алыр чүтү-ле дүймөдүп удурунун чүтү-ле бол-гай. Токута ыччан чаа-ла эге-гелер турган дилжит бөлүмүнө чаа-ла өөренип чорудам. Кызыл-га херектенер хураалда баар та-лааларың бирээш мен база чорутулган. Хураал соонда, Мос-квалда КЭТБ-га өөренип чорутур сүргүлдерини аразында кирип алдым. Чүү-даа болза хамаан эвес, эртем-не чедип алаа деп кылдыр болаш, бо-ла Херек Ан-чыма зарга суглар-биле кады са-га олуртутуусу. Күчүлүт Улуг-Хем оолдар, кыстарып «чүктөп» алгаш, Совет Россия кайы сен дээш угузуп бажыкан. Ажал сал кырынга хат-чале, ол-шым дээш чүү турган дээр. Та чеже хон-ган улус бис. Москвага чедип кел-динис. Мыңан улуг Москвалык, В. И. Ленин бажыны Мавзоле-йин көргөш, сактырга, ам-на караам ажал келген шынап, өөреникээрим да баргай.

Долгар Шагирова биче бо-дуну чоруй, уламчылаа:

— Черде чок чүве болтай аан — дээш ургутулду — шүтүтү чү-дөт, аарып бердим. Оон мен ажал эмпен чоруй, чутар алгашарга, шыныг болза, бо черип алгашарга таарышпас кижизин сен, чүртүн-га барып эки сергил алган, соон-да кээп өөренип сен дээш, бисти чеди кижизин чадирдыпты. Хому-дарымын түр дээр сизер! Ору-тургаар хөңгүм бажырап келди. Ажалга чедир дээр ортупан, оон боор Тывага чедир шаңаактыг келгенис ол. Соок-чылар, дүвү-хаттын канчал сизер. Мыңан 20 ажал зонуп чораш. Кы-зылга арай боорда чедип келди-нис. Мыңаап эртем-бичип чок каарым бо-дур дээш, муңгар-лаа турдум. Ам канчалар, чанып барып аал ажалы кымыр, оон башка канчалар боор деп болуп түр мен. Мыңа-даа-ла Кызылдын чам шко-лазында өөренип чашаареп кадым. Ам-на өөренип кириптин.

Ол узе Токута биле Кызыг аразында орту кончуг берге: ах, шынак, сал-биче аргырар чүве

болтай. 1931 чылда Туран таар-тыр улагылап чораш, Доора-Хемге тагып 18 зонуп чораш, четкен-дир бис. Нам школазында өөренип тура, чайын шалалеп ча-на бергеш, арвечи кижизин алаа олурар эвес, өдүтүн. Сыстыг-Хем дээш ырак сумгаларга сургакты-лап, арбан, сумуун ажалдарын-га дуалажып, садылап, эмнелер черинге санитаркалап, база-ла алаа арбай турдум. Мыңан бажы-лар чедиреш турган. Бир-ле турунуста, кожуунарга барып бажылар деп мындыг. Өөре-дилетин канчал утуп каар боор, шынында эртем чок кижизин канчал бажылар боор дилжеш, чам-дыктарымын мынаадымыс. 1933 чылда нам школазын ам-на доос-туус. Мен бажыга саамакыла-лып кадым. Алаа ажалдап тура, аараш, база-ла чана бердим.

Чоңун кызык камгаларынын херектен ыччан төзөн Доора-Хем-киден эгелен кижизин болтай мен. Эмнелер бир чыл санитаркала-мын. 1934 чылда Кызылга эчти эстрадаларын сургутулуга кел-геш, ону дооскап, улаштыр-ла Кызылдын каттыкан школазын медицина салбырынга бел-шер-акшерга группаларга өөре-нишкан, ол-ла школакта эстра-ла ажалдап эгелен. Ам-на эмнелер ажалдакчылар болур мен деп кай шитиреп алганым ол.

Бо аразында чоңун кызык камгалал херектен шыныг бараан болушкан, Долгар Шагирова ажалдаан-на черинге бууныг хөй ажалдарын кылып келген. Оон барган-на черинге — Кызыл-дын төп эмнелетинге, Каттыкан-школакта, Каз-Хем кожуунун эм-нелетинге эстрадалап, Чоң-Хем-чик кожуунун ычаралары Сол-тур сумуунга эмнелер салбырын эртелекчилеп—каа-даа ажалдап турда, ажал эмпенер ажалы чоңун макталын чедирип, Долгар Шагирова мыңан, анык эчти турган, ТАР Биче Урал Пре-млюмунун Хуңгүлө бижизин-биле, а сөөлүрүңер, 1942 чылда — ТАР-нын күш-ажал ордени-биле шаңаткылаан.

Ол—1939 чылдан боор ком-мунист. Долгар Шагирова ажалдаан чөвүртүгүн хөй-ниини ажалдарына эң илдеп-теп кижизин чорутур. Мыңаап ол партия эге организационнын секретарына, мектеп кежигү-нүңгө, СЭК Кызыл хооромунун кежигүчүгө, хоорай Советтин депутиатын сонугулап, партия-нын болгаш чоңун бедин иле-диге бүргөдүп чорутур коммунист.

Л. ЧАДАМБА.

ЫРБАН. Хүннүң демдегелдери

Эртегинин алы шак чаа-ла ажа берди. Чер кыры ам-даа имиртин. Бажынарнын сонгалары-нын оттары чырып, хөйи өрү ка-кан эртеги сырын тайганын чүксүг чыдын халып ажап турду. Дүүн ке-жээ клубка дегер байдалынын ду-гайында лекция, оон соонда кино болган. Лекция дыңаар ам-даа оожур-га-ваан. Ажалчыннар Кызатта «кул-тура революциянын» удуруткучу-ларын дугайын ажаа кижилер чер-де канчп мыңаар кымыр боор, ону бурту шап турар ак сеткилдиг кы-дат коммунистер черде хөй, оларын салым-чолу канып-ла болур ирги? деп, дүвүрөзине-биле чутулажып, америк дайнырактарын Вьетнам-да дерини үлүгдөткөндөр кини-биле чутулажып турдулар. Автобус дөп келген.

Кымын-кымын, аар оожу халар бодуларын си бажы бажыра келген шивилердиг арыг иштине лөбү өрү орун-биле автобус заргырады түтү-дүп үштү олур. Биче комплекси-лит бригадаларын ажалчыннар бо-лук-болук болуп алгаш улаа-араа дүжүп каап чораш. Семен Сафонов-тун бригадалыгы ам-на чедип келди-нис. Сутурун оттары ынаар-ла кү-лү, дем иштине эңиле чивенечигип тур. Чер чаа-ла чырып орган. Сы-рый туманыг, соок эртен машина, трактор моторларын, шивизон мото-рут хирөөлөрүн ааштар, ажал-чынарнын кыгылар улаа тайга-ны өстүрүп, динириде халеди бер-ген.

Семен Платоновичтин бригадалы баштайгы рейс-биле чедип келген, кижизин ажалдаар черинче та-рай берген болду.

— Экин, мыш кезикчилер! Ажал-үлө канып боду түр мен?

— Экин, экин! — дээш үнөр дың-валды.

— Соок биске доктар болбас, а харын дуа болур. Чыккылар сооп, мыш боду дээртайыннын сынын чашап турар алаар болза, харын эки. Бисти ажалыңе даштаргыр — деп, Семен Платонович хуңгүлү-бушаан чутулааш, шыгыне көрүдү. — Чеди-шактан чаа-ла он беш минута ажал түр, а бис бир машинаны чү-дүрүп чорутушкан. Бежээге чедир 7—8 машинаны чүдүрүп чоруту-штар-дыс бис. Бир машинага-ла 10—11 кубометр мыш чалыг кырар, ол ону ажалдаа-лаа, орту куугурай күлү. Басты база ийи норма чедире-»

линер, оолдар — деп, ажалчыннын ол соруң кырды.

Ол бригада дүүн 73 кубометр ту-дуг мыжын сал орунуга чедирген, а хүнде нормазы 35 кубометр. Беш чылдык баштайгы чымы төңүзүчү-чөкшүлаан. Ону аки күш-ажалыг чедиркиндер-биле үдээр сорулган салган, бо бригадын ажалчынны-ры хүн бүрүдө ийи нормадан куту-латпас дээш ажалдап турар. Мы-чакмай канчал? Бистин республи-канын тараажылары бо чылын паны ийи каттап куусеткеннин дуга-йында өөрүнчү мезон дүүн кежээ лектор база каттап сагындырган. Бис-тин тараажыларымыс мыңаар эрестиг ажалдап турда, бис чоңган бис деп болуп мыш белеткекчилеринин кижизин бодурун сеткилдиг кыгы болуп дыңалып, эки ажалдаарымыс ону бо-ла хөй-дөт кирип келди. Бир калективтин чедиркини еске ко-ллективтик соруң кырар, а ол чарып боту чоңу өөрүтүр, а оон чедиркини оон чуртунун, күрүнеинин бай-шымын куусеткенер. Совет кижизинин соруң мынг.

Дилеял трактор куспак четтес чон, дүүн, уузу чарын-чарын метр ажал чеди чутуларын кийирди соруң келди. Семен Платонович бензоиланын шымын селгип ал-ган, хөдөлүрө каапкан, чутуларын кесек-кесек кылдыр кечтөөп бөөрө, оларны үе хирөөлөтүп тур. Тузун-тур, техникага илтиг ажалчын ажалдап турда, ажал тоолза чүве дег, чайгаар-ла боду турар. Сөөр-тулге таарыштыр кестинген тузт мыжын машинага чүдүрөткө ийи ажалчын белеткей чуттап турлар, а бир ажалчын бодун чүдүктарын сөөрүлгөсү таарыштыр кезер кыл-дыр кечтөөп, демдектен. Эңиле ийи кижизин турар, оларнын кес-кен мыжын трактор соонга бир ажалчын баалап берип, боду өр-дүр эңиле дуалажыр. Мыңаап ажалчын боду оон бодунга дорт оналгаш ажалдык, ол дээш харым-салган. Оон коллективтин те-лишкини оон бодунда, оон ажал-да удуштугунда хамаарып. Оон күжү мыңаап мыш, коллектив-де.

Хүн өрүлөп, оон херелдери мыш өтүр хереп, арыг иштини хар шыпкан чурумалын мөңгүнөлдүр кастай берген. Эңиле ажал-ын бо-луп таарышкан темпелин ээлеп ал, шуудан. Чокта чаа-ла, каш-ла он чылдар мурунда, черлик анжар-дын, куштарын кижилерин ырк. мыжым турлаа турганын совет

акижлерини шууду ажал-ынжын чери болу берген тайга дегемпер-нин тоолуз чараш үнү-бодуз чү-румалын харам чокка ажалышкан аас хүнүтү, ак-көк дээрини адалга арыг агаарын тынып, дайрын ишти ажалдаан дүүн чуртуну сүзүн билди, кылашпал чорутура, магалын калдыг дээр! Амырал хулуларын, Ойторбоза турттугун аас-кежизин, өөрүшкү-манайы-биле база катап чайынаны берген деп.

Өөрүшкүчүн кырынга өөрүшкү. Мыңан сугга үш чыл мурунда ба-ны чораш мен. Мыңаара мынаа чүт-ле бажык, аке школа, бичи сто-лова бар турган, а пунктунун ажалчыннарын хөй нурууз херектенер, ажалдан оспаксарып дараан амыралы дээш бөк чорут-кулаан кижилер турган. Ам Мыңан суур шүтү чарыткан. Мына ийи чөк олуттук чаа, ишти дегем клуб, столова, улутур бараанарымыс болгаш аш-чөм салгылар, сес чыл школа, уацок эмнелетин, хары-лаа салбыр, чунар бажы, септелге мастерская, электростанция бар алгаш. Тузт мыж белеткер пун-ктун ажалчыннарынмыс мыңаар составын үненин-биле чарыткан, пунктунун ажалы калбарган, оон мезгилдери экижизин. Оон ажал-дамы амы үеде 12 дилеял трактор, тузт мыж сөөртүр 10 автомаш-на, 20 ажал бензоила бар. Биче комплекси-лит 10 бригада тузт мыжын белеткекчиле доктаамал ажалдап турар.

Республиканын тузталарына ту-дуг мыж белеткеринин талазы-биле кол черин ээлеп турар Улуг-Хем мыш ажал-агыл черинин бо пун-ктунун төп сууруну келир үеде база алаарыгын. Чүтле келир чы-лын бегин, Совет эрте-чатырганын беген чыл онга утуштур алаа орту чылаа школа тузтунар болгаш суур чаагайжыттырар.

Мыш белеткекчилеринин бо бичин суурунун бегин бөгүнү чарытпа-ларын, оон кижизинин өөрүшкү-лүгүн, шууду ажал-ынжын болдир-гөс, чаа тейи тайбын, күш-ажал-ыг хүннеринин тилгелетин бажы-нарын төөгүгө аатар демдөктөрү кончуг толазы-биле билинни келир. Бистин чүртүгүстө бүү түвени хөй ажалчын кижилерин чаагай чо-руч, оларнын өөрүшкү, бууныг херектерге хүн бүрүдө соруң ки-ришканын дээш кылып турарыга чоргаарал хайныгар.

Д. АНАЯ-ООЛ,
«Шынык» көр.

Солун чуулдар

Чалаваан аалчы

Алтайнын бийик хоораймын чурттаймын Г. Т. Мартынов бир-ле каттап орай келжээ чамас оркаш бажынынын чамында керим кы-рыма моортой олурган керем. Оон чамы-биле артып чыккан көрөс деди моортаймын бажы халун эрттир улуг кылдыр салып-дырар. Хая көрүшө ол-бо дө-лөзгилерге дегил моортайм чок болган.

Долгашкан даң бажында Мартынов бажынында болузе үнүп келер. Керим кымында чаа истер чыккан. Исти сүргө олар өөрдөткөн, дааа кажымын киле берген. Бодуң белеткеп ал-ган оларда кажымын дырбактыг үе халып келген. Аңымын хоорайдан бдип алган тынжым көр-гөш, оон кожалары аажок ма-га-дааннар.

А. БОЧКАРЕВ.

С у м е Б О Д У Н А Р Г А

Туду мыж белеткеринин эң-не халымыннын үзүнде кестинген мышты транспортка чүдүрер чам-дык таарыгаларга берген, ажалын темпелин куулаам бээр болтай. Оон аныгда мыш чүдүрер автокраннар чамдык херелде чок ийикте, азы оларын бегин боду-ручтүгү ажалдаарыга черин байдалында таарычамыз эвес та-арыгалар база тургулаар.

Салбырын мыш үлөтүр ажал-агыл херелдерин ажалдакчылар автомашиналарга болгаш дөмөр орку вагонынарга тузт мыж чүдүр-ерин чаа бодуң арганы тыпкан-нар. Автокранга бодларга, оон ийи чарыгалды улуг эвес болгаш мыш чүдүрер-даа дүргө. Оон аныгда ол херекселди еске херелге тургузу-п, каш чылдар дүргөүндө ажалдап болур.

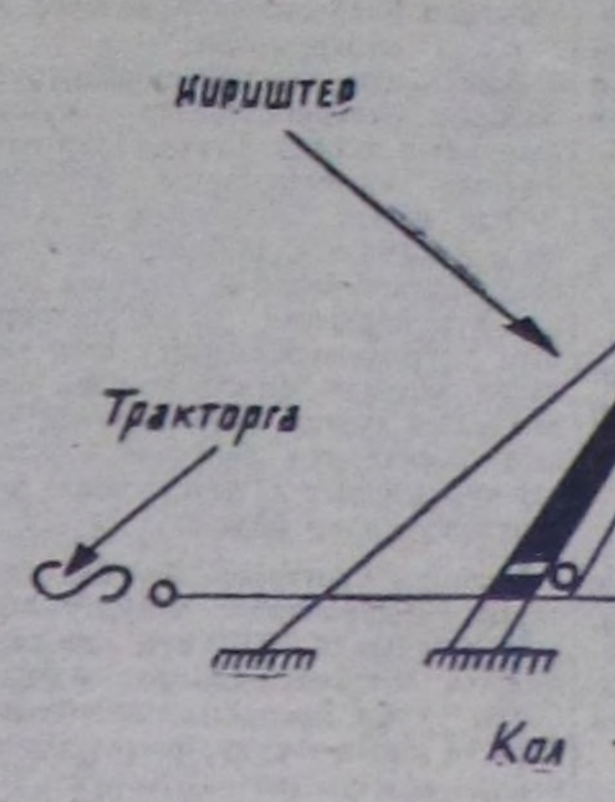
Матчаа конструкторымыс бо-дун болгаш ажалдаа кончуг эл-түг.

иун бодан, ийи чыгыны оларын адалчаа автомашина хостуг эрте боор кылдыр ийилдир калып алап, кайымын-даа ийи талазын кирип-тер-биле мыңадып бажылаар. Ки-риштерин ажалдаарыг артыңче шыктыр аарак тургууса эки. Чам-ларын бажыга болгаш адалга 10 тоннаын блоктарын бажылаар. Блоктарын өттүр узун тросту азы алдыр. Ийи тростун уштарын тра-кторга кончутар кылдыр таарыштыр кылдыр.

Матчаа херекселтерин кол чүд-дер бо-ла. Ам ону канчал ажал-лаарын тугааларын көрөөлөр. Бичи сөөртүр трактор бир машинага чүдүрер мышты чыгаларын адал-га сөөртүп ажап. каар, оон адал-дан ийи кезек черде (ужу бажы-дан) моондакты өттүргөш, чыгыны тростарыга улаштарга, трактор ол тростарын еске ужуңдан алгаш, мындай бөөрге, моондак мыш кө-дүрү бээр. Моондактын адалга автомашынын тургузултарга, тра-

тор оожум дедирлерин. Мыңаап бир моондак мыш автомашынага чүдүртүр.

Бо арганы колхозтарын болгаш колхозтарын тузт бригадаларыга калбаа-биле ажалдап болур. Мы-

ганы тургузарына чайгы үеде 80, кыжын — 60 хире рубль чарыгал тынар.

Массалыг болзун

Сетке келгеш, ол балыктап шыдаан бе?

— Стерхов маңап үнүшпаан, ийи километр четпейн чораш, 18—19 харым дорт оолду эртин алган. Оон мурунда—хып дээш оолдар дө-дө-дө ажалып бар чыкканар. Стерхов бодуну далаан чок, мынды-лаа бол-за, узун-хуң, элтиг калынар аргам-была бар-ла күжүн салыпкан. Бир оолду тыншыр сүзүп келгеш эртен. База бирөөн. Ушкуну эртен. Оон мурунда, ырак эвесте элзон каш оолдар бот-боттары артып, доктар черке чоокшупан бар чыккан. Олар-нын чамдымын база артып алыр болза, Павел Едокимович дээш ажал-агыл: минута эвөст болган ту-дун, түнөс эки болур болтай. Док-тар чер чоокшупан орган—Стерхов улам-на дүргөдөшөп, Бо улаада ба-ла-ла ийи кижини артып алган. Ни-тин-биле алгыра, Стерхов 18—19 харым 17 оолду бо маргылдаа чыгып-биле эртен.

Эр удузтун 3 километрге чары-жына түнөс үнгөн. Бирги черде—Ленин аттыг колхозтуу хаакымн Николай Сазанов. А оон чамыс кол-хозтан келген эки Стерхов чедип чедип алган. Хар-назымы улага-лаа, Стерхов колхозка организаци-он-на.

А. СЫН-ООЛ.

Редактор К. Н. КУДАЖИ.